

הוא דכתיב! [ההבדל בין שריטה לגדידה הוא, שאחד מהם נעשה ביד ואחד נעשה בכלי].

ומתצינן: קסבר איסי: איסור שריטה וגדידה אחת היא, [שגם שריטה וגם גדידה משמעותם, בין ביד ובין בכלי]⁽¹⁾ ואם כן מוכרח שהפסוק "כי עם קדוש" נאמר לכל הפחות על גדידה.

אבי אמר: היינו טעמא דאיסי, שסובר כי הנשים פטורות מאיסור קרחה.

משום דנמר בגזירה שוה "קרחה" "קרחה" מבני אהרן [ויקרא כא ה], מה להלן בפרשת כהנים נשים פטורות משום שנתמעטו מ"בני אהרן" ולא בנות אהרן, אף כאן באיסור קרחה בישראל נשים פטורות.

ומקשינן: ואי כבירא לך, דכי כתיב קרא [אם אנו סוברים כי מה שכתוב] "בני אהרן" למעט בנות אהרן נאמר בכלי עניינא המוזכרים בפרשה שם הוא דכתיב.

אם כן, נשתוק קרא מיניה מהגזירה שוה גבי ישראל, ותיתי ונלמד למעט את הנשים מאיסור קרחה בישראל בקל וחומר.

ואנא אמינא [ואני אומר] קל וחומר זה: ומה כהנים, שריבה בהם הכתוב מצות יתירות, בכל זאת נתמעטו בהם הנשים מאיסור קרחה מהכתוב "בני אהרן" — ולא בנות אהרן, אם כן ישראל, שלא ריבה בהם הכתוב כל כך הרבה מצוות, לא כל שכן שנתמעטו בהם הנשים מאיסור קרחה.

ומתצינן: אי לאו שהתורה היתה משמיעה לנו את הגזירה שוה, הוה אמינא [היינו אומרים] כי מה שכתוב בפרשת כהנים "בני אהרן" למעט את בנות אהרן, נאמר רק על איסור טומאה שכתוב מיד לאחר מכן, ולא על איסור קרחה שכתוב כמה פסוקים אחרי זה [בפסוק ה], כיון שהכתוב הפסיק את הענין בינתים, כגון "לה יטמא" [ויקרא כא ג] שכתוב בינתים.

ומקשינן: השתא [עכשיו], שאנו דורשים גזירה שוה נמי נימא [גם כן נאמר] כי הכתוב הפסיק הענין בין המיעוט של "בני אהרן" ולא בנות אהרן לבין איסור קרחה, והמיעוט נאמר רק על האיסור לכהנים להטמאות למת ולא על איסור קרחה.

ואי משום גזירה שוה שנכתב ללמוד ממנו למעט את הנשים מאיסור קרחה, ניתן לומר, כי הגזירה שוה מיבעי ליה [נצרכת לה] לדרשה אחרת.

לכדתניא: "לא יקרחו" — יכול אפילו קרח ארבע וחמש קרחות לא יהא חייב אלא אחת?

תלמוד לומר: "קרחה" תיבת "קרחה" יתירה היא, ללמד שחייב על כל אחת ואחת.

"בראשם" מה תלמוד לומר [מה לומדים מהמילה "בראשם"] האמור בפרשת כהנים,

לפי שנאמר אצל ישראל [דברים יד א]: "לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת", הייתי יכול לומר כי לא יהא חייב אלא על קרחה בין העינים בלבד.

1. והכתוב חלקם כדי לעבור עליה בשני לאוין, כמו שהגמרא אומרת לגבי נשך ותרביית. תוס'

מנין לרבות את כל הראש לאיסור קרחה?

תלמוד לומר: בפרשת כהנים "בראשם", לחייב קרחה על כל הראש כבין העינים.

ואין לי לתלמוד מ"בראשם" לאסור קרחה על כל הראש כבין העינים אלא אצל כהנים שריבה בהם הכתוב מצות יתירות, ישראל מנלן שגם הם נאסרו בקרחה על כל הראש?

לזה נצרכת הגזירה שוה, שנאמר כאן בפרשת כהנים "קרחה", ונאמר להלן אצל ישראל "קרחה", להשוות את איסור קרחה שנאמר אצל כהנים לאיסור קרחה שנאמר אצל ישראל.

מה כאן אצל כהנים חייב על כל קרחה וקרחה, וחייב על כל הראש בקרחה בין העינים, אף להלן אצל ישראל חייב על כל קרחה וקרחה, וחייב על כל הראש כבין העינים, ומה להלן אצל ישראל איסור קרחה הוא על מת שכתוב "למת" אף כאן לגבי כהנים איסור קרחה הוא על מת!

וכיון שהגזירה שוה נצרכת כבר, כיצד לומדים למעט את הנשים מאיסור קרחה.

ומתצינן: אם רק דבר זה לחוד באה הגזירה שוה ללמד אותנו, אם כן היה מספיק אם נכתוב קרא בשתי המקומות "קרחה".

מאי [מה הוא] לשון "קרחה" שנכתב? הרי זה כאילו נכתב גזירה שוה נוספת.

שמעת מינה ללמוד תרתי [שני] לימודים מהגזירה שוה, גם את הלימוד של הברייתא, וגם למעט את הנשים מאיסור קרחה.

רבא אמר: היינו טעמא דאיסי, שסובר כי הנשים פטורות מאיסור קרחה.

משום דיליף [שלומד] גזירה שוה "בין עיניכם" מתפילין, מזה להלן בתפילין נשים פטורות, אף כאן באיסור קרחה נשים פטורות.

ורבא, מאי טעמא לא אמר כאביי ללמוד מהגזירה שוה של "קרחה" מפרשת כהנים שהנשים פטורות?

ומתצינן: מה שלא נכתב קרחה אלא קרחה, לא משמע ליה לרבא לדייק וללמוד משום כך לימוד נוסף מהגזירה שוה שהנשים פטורות.

ואביי, מאי טעמא לא אמר כרבא ללמוד מהגזירה שוה של "בין עיניכם" מתפילין שנשים פטורות?

ומתצינן: אמר לך אביי: תפילין גופייהו [עצמם] מהכא גמר לה [לומדים מגזירה שוה זו] של "בין עיניכם", מזה להלן באיסור קרחה, מקום שעושים קרחה היא כגובהה של ראש במקום צמיחת השיער מעל מצחו ולא ממש בין העינים, אף כאן בתפילין, מקום הנחה היא כגובה הראש במקום צמיחת השיער, ולא בין העינים ממש.

ולכן אין ללמוד מגזירה שוה זו למעט את הנשים מאיסור קרחה.

ומקשינן: ובין לאביי ובין לרבא שאינם לומדים מ"בנים אתם לה' אלהיכם" [דברים יד א-ב] למעט את הנשים מאיסור קרחה,

אלא מלימודים אחרים, האי "בנים אתם" מאי דרשו ביה (2)?

ומתצינן: האי "בנים אתם" מיבעי [נצרך] לכדתניא:

"בנים אתם לה' אלהיכם".

בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים — אתם קרוים בנים של ה'. אבל בזמן שאין אתם נוהגים מנהג בנים — אין אתם קרוים בנים של ה', שהכל תלוי בהתנהגותינו, דברי רבי יהודה.

רבי מאיר אומר: בין כך ובין כך אתם קרוים בנים, וכמו שהבן תמיד נשאר בן של אביו, כך אתם תמיד נחשבים בנים של ה'.

שנאמר: [ירמיה ד כב] "בנים סכלים המה", ואומר: [דברים לב כ] "בנים לא אמוץ בם", ואומר: [ישעיהו א ד] "זרע מרעים בנים משחיתים", ואומר: [הושע ב א] "והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם, יאמר להם בני אל חי".

והוינן בה: מאי "ואומר"? מדוע הוצרך רבי מאיר להביא ראיה מפסוקים נוספים, ולא הסתפק להביא ראיה מפסוק אחד?

ומבארין: הטעם שלא הסתפק להביא ראיה רק מהפסוק בירמיה "בנים סכלים המה", כי וכי תימא [אם תאמר] סכלי [סכלים, טפשים] שאין בהם אלא שטות הוא דמקרי [שנקראים] בני, אבל כשהם רשעים כי לית

בהו הימנותיהו [שאין בהם אימון] לא מיקרו בני.

לזה תא שמע, ראיה מהפסוק בדברים ואומר: "בנים לא אמוץ בם".

וכי תימא [ואם תאמר] רק כי לית בהו הימנותא [כשאין בהם אימון], שהם רשעים, הוא דמיקרו בנים, אבל כי פלחו [כשעובדים] לעבודת כוכבים לא מיקרו בנים.

לזה תא שמע, ראיה מהפסוק בישיעיהו ואומר: "זרע מרעים בנים משחיתים", ו"משחיתים" היינו עבודה זרה, כמו שנאמר [דברים ד טז] "פן תשחיתון ועשיתם פסל וגו'".

וכי תימא [ואם תאמר] רק "בנים משחיתים" הוא דמיקרו [הם שנקראים] אבל "בני מעלייא" לא מיקרו ["בנים מעולים" לא יחשבו] עוד לעולם.

לזה תא שמע, ראיה מהפסוק בהושע ואומר: "והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי" שעל ידי תשובה חוזרים להקראות "בני קל חי".

מתניתין:

בהמשך למשנה הקודמת, מונה כאן המשנה פרטים במעשה הקרבנות שנוהגים באנשים ולא בנשים.

2. בתוס' הרא"ש תמה, מה הקשו על אביי ורבא, הרי גם רבנן החולקים על איסי בן יהודה לא דורשים "בנים" ולא בנות. ומתקן, שהגמרא מקשה על אביי ורבא אליבא דאיסי, משום

שמסתבר שטעמו של איסי משום שדורש "בנים" ולא בנות, אם לא שהוצרך לדרוש ממנו דרשה אחרת.

הסמיכות — סמיכת ידים על ראש הקרבן קודם שחיתתו, שכל קרבנות בהמה, בין של חובה ובין של נדבה, טעונות סמיכה, שנאמר [ויקרא א ד]: "וסמך ידו על ראש העולה", וכן [שם ג ב]: "וסמך ידו על ראש קרבנו", חוץ מבכור ומעשר ופסח שאינן טעונות סמיכה. ואין סמיכה אלא בבעלים, היינו שבעל הקרבן סומך על ראש הבהמה בעודה חיה בכל כוחו.

והתנופות — הנפת הקרבן, היינו שמביאים הבעלים את האימורים עם החזה והשוק בידיהם וכהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף, כלומר מוליך ומביא ומעלה ומוריד, כמו שנאמר בשלמים [ויקרא ז ל]: "את החלב על החזה יביאנו, את החזה להניף אותו תנופה לפני ה'".

וההנשות — שהמביא קרבן מנחה, לאחר שנתנה בכלי שרת ונתן עליה שמן ולבונה, מוליכה אצל הכהן, והכהן מוליכה אצל המזבח ומגישה בקרן מערבית דרומית.

והקמיצות — של המנחות.

והקטרות — הקטרת האימורים.

והמליקות — של קרבן העוף.

והקבלות — של דם הקרבן מצואר הבהמה.

והזאות — של הדם על גבי המזבח.

כל אלו **נוהגים רק באנשים ולא בנשים**, שהאשה אינה סומכת ואינה מניפה ואינה מגשת מנחה, ואפילו אם היא כהנת אין העבודה כשרה בה להגיש מנחה בקרן מערבית דרומית של המזבח כמשפטה, ואינה קומצת ומקטרת ואינה מולקת ואינה מקבלת דם ואינה מזה דם חטאת העוף.

חוץ ממנחת סוטה ונזירה שהן מניפות את מנחתן בעצמן, בין כהנות ובין ישראליות, שמנחתן טעונה תנופה בבעלים⁽³⁾.

גמרא:

סמיכות: מנין לומדים שהאשה אינה סומכת את ידה על ראש הקרבן **דכתיב** [ויקרא א ב — ד]: "**דבר אל בני ישראל וגו' וסמך וגו'**" וה"בני" מיותר לדרוש ולמעט, שרק **בני ישראל סומכים** — ואין בנות ישראל **סומכות**⁽⁴⁾ אפילו בקרבנות שהן עצמן

3. כך פירש רש"י, והמהרי"ט תמה על דבריו, שהרי מנחת נזיר מנחת נסכים היא שבאה בגלל הזבח, ומנחת נסכים אינה טעונה לא הגשה ולא תנופה, ומה שכתוב תנופה גבי נזיר, נאמר על השלמים. ומפרש המהרי"ט, כי נראה שגורסים "חוץ ממנחת סוטה והנזירה שהן מניפות", ובאמת התנופה לא נאמרה על מנחת נזירה אלא על השלמים.

וברש"ש כתב, שהתנא קורא לחלה ולרקיק הטעונים תנופה, בשם "מנחה", כמו שהתורה קוראת לשתי הלחם בשם "מנחה" [בפרשת

פנחס], וכמו שמובא במנחות [מו ב] ועיין שם בתוס' ריש פרק כל המנחות.

4. כתב הריטב"א, מה שהנשים חייבות במצות לא תעשה ובמצות עשה שלא הזמן גרמא, אף שכתוב בהם "בני ישראל"? היינו משום שהתורה ריבתה אותם מהפסוק "איש או אשה" שהשוה אשה לאיש לכל לא תעשה שבתורה, וכן במצות עשה שלא הזמן גרמא נתרבו הנשים ממצות מורא, והמיעוט של "בני ישראל" נאמר למעט את הנכרים. אבל מ"בני אהרן" ממעטים

מביאות. (5)

תנופות: מנין לומדים שהאשה אינה מניפה, שנאמר [ויקרא ז כט ל]: "דבר אל בני ישראל וגו' והניף⁽⁶⁾ וגו'", ודורשים מכך, כי רק בני ישראל מניפין — ואין בנות ישראל מניפות.

הגשות: מנין לומדים שהאשה אינה מגשת מנחה לקרן המזבח, דכתיב [ויקרא ו ז]: "וזאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן", התורה מיעטה, שרק בני אהרן מגישים את המנחה — ולא בנות אהרן.

קמיצות: מנין לומדים שהאשה אינה קומצת,

דכתיב [ויקרא ב ב]: "והביאה אל בני אהרן וקמץ וגו'", התורה מיעטה, שרק בני אהרן קומצים — ולא בנות אהרן.

הקטרות: מנין לומדים שהאשה אינה מקטרת, דכתיב [ויקרא ג ה]: "והקטירו אותו בני אהרן וגו'", התורה מיעטה, שרק בני אהרן מקטירים — ולא בנות אהרן.

המליקות: מנין לומדים שהאשה אינה מולקת, דכתיב [ויקרא א טו]: "ומלק וגו' והקטיר וגו'", איתקש מליקה להקטרה, מה הקטרה נוהגת רק ב"בני אהרן" ולא בבנות אהרן, אף מליקה אינה נוהגת בנשים.

את בנות אהרן, ולא אומרים שבא למעט זרים, משום שזרים נתמעטו כבר מ"כהנים", ואם כן "בני אהרן" בא למעט את בנות אהרן.

ומוסיף הריטב"א, יש שהקשו כיצד נשים נודרות ונדבות קרבן, הרי כתוב בפרשה "בני ישראל" ונמעט משם את בנות ישראל? ותירץ, שכתוב "איש איש" ומרבים מזה עכו"ם שנודרים נדרים ונדבות כישאל, אם כן כל שכן נשים. ומה שכתוב "דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה" ואף על פי כן כתוב "ויבואו האנשים על הנשים"? לא קשה, משום ששם הנשים מעצמם הביאו ולא נצטוו על כך, או שנדבה היתה, וכבר נתרכו הנשים לנדר ונדבה.

המחבר באו"ח [סימן יד סעיף א] כתב: ציצית שעשאן א"י פסול, דכתיב: "דבר אל בני ישראל" [במדבר טו לח] לאפוקי א"י, והאשה כשרה לעשותן. ובמגן אברהם [ס"ק ב] תמה, שהרי בכל מקום דורשים "בני ישראל" ולא בנות ישראל כמבואר בקידושין [בסוגין].

ובהגהות רעק"א מעיר לעיין ברא"מ פרשת אמור, שכתב, כיון שהשוה הכתוב אשה לאיש גם הנשים בכלל אלא שנקט הכתוב לשון זכר

משום שעדיף, ומה שדורשים בסוגיתנו "בני ישראל" ולא בנות ישראל היינו משום שלא שייך בהם הדרשה שהשוה הכתוב אשה לאיש, משום שהשוה אשה לאיש אינו אלא להשוות את המצוות, שכמו שהאיש מצווה כך האשה מצווה, וגבי תנופות וסמיכות וכו' אי אפשר לפרשם בנים והוא הדין בנות לחייבן בסמיכות ותנופות, משום שהם מצות עשה שהזמן גרמא והנשים פטורות, ולכן ממעטים את הנשים מ"בני".

5. אין הפירוש, שאסורות לסמוך, אלא שאין מחויבות, כמבואר בחגיגה [טו ב] שהיו מניחים לנשים לסמוך. אבל כשמביאות בשליחות את קרבנות בעליהן, אסורות לסמוך, ועיין בתוספות בראש השנה [לג א ד"ה הא רבי יהודה].

6. רש"י פירש שכוונה הגמרא לפסוק בפרשת צו, וכתב המקנה, אף על פי שלא כתוב שם "והניף" אלא "להניף תנופה", צריך לומר שהגמרא לא דייקה בלשון. ומה שרש"י לא פירש שכוונה הגמרא לפסוק בפרשת אמור גבי תנופת העומר שכתוב שם ממש כלשון הגמרא

הקבלות: מנין לומדים שהאשה אינה מקבלת את הדם, **דכתיב** [ויקרא א ה]: "**והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם**".

ואמר מר "והקריבו" — זו קבלת הדם, וכתוב "בני אהרן", מיעטה התורה, שרק בני אהרן מקבלים את הדם ולא בנות אהרן:

שנינו במשנה **והזאות:**

והוינן בה **הזאה דהיבא?** על איזה הזאה מדברת המשנה?

אי כוונת המשנה להזאת הדם **דפרה** אדומה, הרי "**אלעזר**" **כתוב** בה בפרשה, ואפילו שאר כהנים פסולים בה, כל שכן נשים פסולות!

אי כוונת המשנה להזאת הדם **דפנים** כגון: הזאה על הפרוכת ומזבח הזהב האמורים לגבי פר כהן המשיח ופר העלם דבר של ציבור, הרי "**הכהן המשיח**" [ויקרא ד ה] **כתוב** בה, למעט כהנים הדיוטים וכל שכן נשים.

אלא כוונת המשנה **להזאה דבן עוף**, שכתוב בחטאת העוף [ויקרא ה ט] "והזה מדם החטאת", ובזה המשנה הוצרכה להשמיענו שנשים פסולות.

דאתיא [שנלמד] בקל **וחומר** מזריקת דם של עולת **בן צאן** שכתוב בו [ויקרא א יא]: "**וזרקו בני אהרן: ומה בן צאן, שלא קבע לו כהן לשחיטתו**, שהשחיטה כשרה בזר, שכתוב [שם ה]: "**ושחט את בן הבקר**"

והקריבו בני אהרן — שרק מקבלה ואילך מצות כהונה, לימד על השחיטה שכשרה בזר, ובכל זאת **קבע** לו הכתוב **כהן להזאתו** כמו שנאמר "וזרקו בני אהרן" למעט כהנת.

אם כן חטאת **בן עוף**, **שקבע** לו **כהן למליקתו** שכתוב [שם טו] "**והקריבו** הכהן אל המזבח ומלק את ראשו" — **אינו דין שיקבע** לו כהן **להזאתו**, ומכאן שגם הזאת הדם של חטאת העוף אינה אלא בכהן ולא בכהנת:

שנינו במשנה: **חויץ ממנחת פוטה וניזרה.**

אמר ליה רבי אליעזר לרבי יאשיה דדריה [שהיה בדורו אמורא כמותן] [ואינו רבי יאשיה קשישא בר פלוגתיה של רבי יונתן שהיה קיים עדיין בזמן רבי אלעזר].

וכך אמר לו: **לא תיתיב אכרעך עד דאמרת לי להא שמעתתא** [לא תשב עד שתפרש לי מימרא זו]: **מנין נלמד למנחת פוטה שטעונה תנופה?**

ומקשינן: וכי רבי אליעזר שאל את רבי יאשיה **מנלן?** והרי **בגופה** של הפרשה שם **כתיב** [במדבר ה כה]: "**והניף את המנחה!**"

אלא כך שאל אותו, **תנופה בכעלים מנלן** שתהא הסוטה עצמה מניפתה, שמא לכהן דיבר הכתוב, כמו שנאמר [שם]: "**ולקח הכהן מיד האשה?**"

ומתריך: **אתיא** [נלמד] בגזירה שוה "יד" "יד"

"דבר אל בני ישראל וגו' והניף" [ויקרא כג יא], משום שבתנופת העומר לא שייך לומר בני ישראל ולא בנות ישראל, שהרי מדובר שם בכהן, כמו

שנאמר "והניף הכהן", ולא שייך למעט את בנות ישראל אלא את בנות אהרן, ובנות אהרן אין למעט אלא במקום שכתוב "בני אהרן".